

СНЕЖАНА БЕСЕРМЕЊИ*
ТАТЈАНА ПИВАЦ
Природно-математички факултет
Нови Сад

УДК 398(497.5):378.18
Прегледни рад
Примљен: 28.03.2019
Одобрен: 23.04.2019
Страна: 415-428

МАНИФЕСТАЦИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ОЧУВАЊА НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА ВОЈВОЂАНСКИХ ХРВАТА**

Сажетак: Национална заједница Хрвата у Војводини одржава велики број манифестација, којим значајно доприноси очувању нематеријалне културне баштине Хрвата, који живе у Војводини. Оне су веома успешне, јер имају подршку локалне заједнице, значајан број учесника и посетилаца. Организовање манифестација значајно доприносе повећању атрактивности културе Хрвата у Војводини, као и атрактивности насеља у којима Хрвати живе. Оне обухватају обележавање националних празника, јединствене културне представе и на оригиналан начин промовишу културу војвођанских Хрвата.

Кључне речи: Хрвати, Војводина, манифестације, нематеријална културна баштина

Увод:

Манифестације су старе колико и човечанство. Племенске заједнице су прве почеле да организују неку врсту свечаности, на којима су преносили приче и песме, које подсећају на савремене манифестације. Ново време, због демографског раста и економског напретка, довело је до настанка различитих врста и обима манифестација (Пивчевић, 2015).

Манифестационе вредности су врло разноврсне. Обухватају сва остварења која се приказују на сцени, а која подразумевају посматрање, контактирање између ствараоца, извођача и посматрача. Поред уметничких остварења, у ова дела спадају и остварења сценске и филмске уметности, представе, приредбе и фестивали, културне и забавне манифестације различитих садржина

* snezana.besermenji@dgt.uns.ac.rs

** Рад је реализован за потребе између Срба и Хрвата, национални идентитет и мањинска права у вези са европским интеграцијама, Пројекат Министарства образовања и науке, 47024, руководилац пројекта Саша Марковић.

(одговарајућег културног нивоа), пословне манифестације, окупљања и спортске манифестације. Општи појам манифестација потиче од латинске речи „манифестацион”, која означава јавно испољавање, показивање и објављивање (Вујаклија, 1980).

Манифестације се према садржају могу дефинисати као уметничке, односно, забавне, образовне, културне, привредне (пословне, трговинске), политичке, спортско-рекреативне и др. (Getz, 1997). Наравно, неке манифестације имају такав карактер, да се у њима преплиће већи број мотива па се, истовремено, могу сврстати у неколико категорија. Према критеријуму поновљивости и специфичности постављања и реализације, разликују се специјални и уобичајени догађаји. Специјални догађаји обухватају обележавање националних празника, јединствених културних представа, препознатљивих спортских утакмица, пословних догађаја, оригиналних промотивних активности и сл. (Љубојевић, Андрејевић, 2002). Према месту и значају одржавања манифестације се могу издвојити као локалне, регионалне, националне и међународне, а према динамици одржавања постоје оне које се одржавају сваке године, али и сваке друге (бијенале), треће (тријенале) итд. Временски оквир у ком се одвијају манифестације дефинисан је од једног до неколико, па и седам дана. Манифестације односно догађаји доприносе упознавању са другим културама, сусрети ма са новим људима, доживљају нечег новог (Prentice, Andersen 2003).

Манифестације су проучаване од стране многих истраживача са разних становишта, укључујући њихов економски значај, њихову улогу у стварању имица дестинације, њихов квалитет и задовољство посетилаца, као њихов допринос урбаном и регионалном развоју. Догађаји могу да се дефинишу као јединствене приредбе или више приредби, које у себи садрже неколико кључних карактеристика, а те карактеристике су специфичност догађаја, које у многоме зависе и од низа других услуга (Burns, Hatch, Mules, 1986). Манифестација, односно догађај се посматра као веома узбудљив и најбрже растући облик феномена произашлог из доколице, пословања и туризма. Догађај је пролазан и оригинално усклађује трајање, постављање, менаџмент и људе (Getz, 1997). Манифестације, односно догађаје, Гетз објашњава као систематско планиране атракције. То је развојни катализатор и слика атракције и дестинације за оног, који њоме управља (Getz, 1991). Улога и утицај планирања манифестација има растући значај, када је у питању конкуренција дестинација (Getz, 2007). Догађаји су ”важне прилике за друштво, породицу, појединца да изразе своје идентитете, начин живота, друштвене односе и осећаје припадања”. Како наводи Гетз, догађаји фестивалског карактера у себи ”укључују велики број различитих догађаја, укључујући спортске садржаје, концерте, рекреацију, представљање производа спонзора и њихова продаја, као и програме образовне садржине” (Getz, 1997). Фестивали, не само да могу привући посетиоце у место одржавања, већ могу допринети и креирању позитивног имица (Baum, Hagen, 1999). Током одржавања догађаја и фестивала долазе до изражаја социјални проблеми, остварују се могућности укључивања младих и средовечних особа у организацију, као и реакције, које настају у контакту и комуникацији посетилаца и локалног становништва (Small, 2007). Индустија манифестација

је дефинисана као систематско планирање, развој и маркетинг фестивала и специјалних догађаја, катализатор и изграђивач имица (Getz, Wicks 1993). Lade и Jackson (2004) су покушали да идентификују кључне факторе успеха манифестација са акцентом на маркетиншке оријентације. У зависности од места где се одржава манифестација, могу да се издвоје, који се стално или повремено одржавају у једном месту, затим који се сваки пут одржавају у другом месту и оне који се истовремено одржавају у више места. Догађаји који се истовремено одржавају у више места су манифестације, које обично представљају финална такмичења после регионалних и континенталних такмичења. Манифестације који се одржавају стално и повремено у једном у једном месту се организују у градским центрима са развијеним саобраћајем и смештајно-угоститељским капацитетима. За успешност манифестација, односно догађаја и фестивала од великог је значаја подршка локалне заједнице, која директно или индиректно утиче на пет детерминанти подршке, а то су: уочене предности од стране локалне заједнице, субјективни трошкови, егоцентричне вредности, ниво забринутости локалне заједнице и везивање унутар заједнице, као и везивање међусобно међу заједницама (Dogan, Kendall, 2006). Атрактивност неке дестинације је условљена перцепцијом локалног становништва (Getz, 1994). Позитивни утицају манифестација, односно догађаја и фестивала на локалну заједницу је побољшање позитивне слике и имица дестинације, подстицај за развој и боље одржавање постојеће инфраструктуре, повећање поноса локалног становништва, економски ефекти, давање прилике за запошљавање и волонтеризам, идентификација и промоција локалне заједнице од регионалног до међународног нивоа, усмеравање младих и смањена стопа криминала и девијантних активности у друштву, повећан степен комуникације и дружења (Janeczko 2002, Evans 2003).

Преглед манифестација

Манифестације војвођанских Хрвата, у односу на садржај, могу се поделити на традиционалне, књижевне, ликовне, музичке, верско-културне и остале манифестације. У наредном тексту дат је преглед манифестација, место и време њиховог одржавања, као и организатори.

Традиционалне манифестације

Традиционалне манифестације Хрвата у Војводини су: „Сријемци Сријему“, „Шокци и баштина“, „Туте“, „Машкаре“, „Велико прело“, „Састали се аласи и бећари“, „Прело сићања“, „Шокачко вече“ „Семинар буњевачког стваралаштва“.

„Сријемци Сријему“ заједничка манифестација сремских друштава одржава се у Сремској Митровици од 2013. године. Манифестација презентује хрватску културу и има улогу да повеже Хрвате из Срема са осталим Хрватима

у Војводини. Манифестација се одржава једном годишње, али сваке године у другом месту у Срему. Покровитељ манифестације је Хрватско национално веће из Суботице, а медијски покровитељи су РТВ и НИУ „Хрватска реч”. Хрватско национално веће је ову манифестацију прогласило од посебног значаја за хрватску заједницу у Републици Србији.

„Шокци и баштина” је заједничка манифестација шокачких друштава у Бачкој, која презентује културно стваралаштво Шокаца, а настала је из манифестације „Траг Шокаца од Градоврха”, која је први пут одржана 2008. године поводом 320. година доласка фрањеваца и тузланско-градовршких Хрвата католика у Бач. У овој манифестацији су учествовале сва шокачке друштва културе из бачког Подунавља. Манифестација се одржава сваке године у другом месту и са другом темом традицијске баштине. У програм учествују хрватска културна друштва из Бача, Плавне, Вајске, Сонте, Сомбора, Брега, Моноштра, као и гости из других делова Војводине. Манифестацију је Хрватско национално веће прогласило манифестацијом од посебног значаја за хрватску заједницу у Републици Србији.

„Туте” у организацији Хрватског културно-уметничког образовног друштва „Матош”, у Плавни, организују се од 2008. године, пред почетак покладних обичаја „Тута”, која траје три дана. Манифестација почиње у покладну недељу, светом мисом у жупној цркви св. Јакова. На Светој миси назочне су лепе туте обучене у народну ношњу, које се након мисе прошетају селом. Следећег дана у поподневним сатима костимирана дечија поворка машкара, такозване мале туте, такође се прошетају улицама Плавне. За децу се тога дана у вечерњим сатима организира маскенбал и дружење. Дан пред Пепелницу, у уторак уз песму и свирку из средишта села креће група гадних тута, која обилази улице места. Увече се у Ватрогасном дому приређује вечера, дружење и забава уз бачке тамбураше. Забава траје до 24 сата, када се покапањем бе-ге(ша), завршава покладно време.

„Машкаре” у Руми је манифестација заснована на једном од најстаријих обичаја нематеријалне културе Хрвата у Руми. Одржава се у суботу пре почетка коризме у месецу фебруару. Учесници се такмиче у лепоти, оригиналности и уверљивости маске. Место одржавања су просторије културно-просветног друштва Матија Губец, који је и организатор манифестације. Овај обичај је дубоко укореван у хрватској националној заједници у Срему, па има велики број посетилаца из многих насеља Срема.

„Велико прело” је манифестација бачких буњевачких Хрвата, настала из традиционалног хрватског народног обичаја, прела, а које се одржавало у породичним домовима на салашима, у време када није било великих пољских радова. Велико прело се одржавало на Марин дан (Маријин дан, Свијећница, 2. фебруар). Прво је организована Пучка касина 2. фебруара 1879. године, што је уједно била и прва велика јавна манифестација буњевачких Хрвата. За прво Велико прело Никола Кујунџић је написао песму „Коло игра тамбурица свира”, а музику је написао Стипан Мукић. Ова песма и данас се пева на почетку „Великога прела”. Након што је организована градска, нецрквена Дужијанца

1968. године, 1969-те у Народном казалишту је обновљено одржавање Маринског прела, које је добило обележје музичке приредбе, на којој су гостовала позната музичка имена. Велику заслугу за успјешну обнову традиционалне прославе Великог прела 1970./1971. има Нацо Зелић. Организатор поводом „Великога прела” расписује такмичење за *најлипчу прељску писму, а побједник буде награђен на Великом прелу и пјесма прочитана пред публиком. Јавно се награђују прве три најбоље песме*. Публика бира и *најлипчу прељу* „Великог прела”, након што се девојке представиле у народној ношњи. *Најлипча прела* и две пратиље добијају награду. Организатор припрема свечану вечеру и том-болу, а током вечере госте забављају тамбураши.

„Састали се аласи и бећари” је манифестација, коју је први пут организовало 2015. године културно-уметничко друштво Хрвата Бодрога са циљем очувања и популаризације традиционалног начина кувања риблиг паприкаша, као и очувања и популаризације карактеристичног начина певања Шокаца у Моноштру. Манифестација је посвећена једном од најстаријих занимања ових простора аласима, рибама и бећарцу. У оквру манифестације организује се такмичење у кувању риблиг паприкаша на старински начин, а што значи да риба потиче из Дунава или неког другог природног станишта, а не из рибњака. Саставни део манифестације је певање бећарца. Учесници манифестације су чланови шокачких друштава из Републике Хрватске, Мађарске и Србије, као и друштвене организације из Моноштра (ловачка и пецарошља).

„Прело сићања” је први пут организовано 2001. године у Суботици, а њени оганзатори су Центар „Буњевачко коло” и „Католичко друштво за културу, повјест и духовност Иван Антуновић”. Учесници на манифестацији су обучени у свечану зимску буњевачки ношњу. Сви учесниц учествују на вечерној светој Миси, а затим одлазе на место прељске забаве у Хрватску, културни центар „Буњевачко коло”. Дружење се наставља уз разговор, тамбураше и игру, а често и картање, како је то некад било на породичним прелим.

„Шокачко вече” у Сонти одржава се сваке јесени од 2001.године. То је манифестација фолклорних традиција, тамбуре и старинске икавице, коју организује Културно просветна заједница Хрвата. У оквиру манифестације се одржава народна поезија, песме, плес, изложба ликовних и етно радова. На манифестацији наступају друштва из Сонте и гости из Хрватске.

„Семинар буњевачког стваралаштва” одржава се током септембра у Таванкуту, организује га културно-просветно друштво Хрвата Матија Губец. Посвећен је традицији и културној баштини Хрвата Буњевица из околине Суботице, састоји се више едукативних сегмената, а три су основне групације: традиционални плес, музика (тамбура, гајде, фрула) и уметничка техника сламарства. На плесном делу се презентују изворни начини и технике извођења буњевачких плесова, врсте буњевачких народних ношњи, традиционалне песме Хрвата Буњеваца из Таванкута и околних места, дечије игре, народни обичаји (нпр. буњевачке краљице, Дужијанца, прело, свадба и сл.).

Књижевне манифестације

Књижевне манифестације Хрвата у Војводини су: „Икавица”, „Препреково пролеће”, „Дани А.Г. Матоша и др. Јосипа Андрића”, „Књижевно прело”, „Дани Балинта Вујкова”, „Покрајинска смотра рецитатора” и „Лири наива”.

Икавица-говор далматинских, личких, херцеговачких, шокачких и буњевачких Хрвата је манифестација, коју организује хрватско културно друштво „Владимир Назор” из Станишића, посвећена је очувању икавице, као матерног језика. Манифестација се организује од 2010. године, а окупља друштва и појединце из Подунавља, Сомбора и Суботице, Бездана и Посушља, Станишића, Суботице и Мућа. Учесници својим наступом у види рецитирања, глуме и певања, доказују да се икавица и даље негује и живи. Манифестација се организује у сасрадњи са Заводом за културу војвођанских Хрвата, а траје један дан и састоји се од два дела. Први део манифестације представља стручно предавање о икавици-дијалекту којим говоре само Хрвати, а други део је песничко-певачко вече, у оквиру које рецитатори и песници говоре стихове на икавици, а певачка друштва гостују из Србије и Хрватске, изводе песме на икавици. Манифестација се одржава у дворани МКУД „Аду Ендре” у Станишићу.

„Препреково пролеће” је песничка манифестација Хрвата, коју организује културно-уметничко и просветно друштво Новог Сада. Манифестација се организује сваког априла, у част свестраног уметничког ствараоца (књижевника и музичара) Станислава Препрека, чије име носи. Манифестација се приређује од 2009. године, а сваке године поводом манифестације излази зборник песама, у којем су објављене песме чланова друштва и песника из Србије и Хрватске. У оквиру програма „Препрекова пролећа” приређује се и изложба слика чланова друштва и песничко вече са представљањем збирке песама уз богат културно-уметнички програм.

„Дани А.Г. Матоша и др. Јосипа Андрића” је манифестација, коју организује хрватско културно-уметничко просветно друштво „Матош” из Плавне у част двојице хрватских великана. У току два дана се организује богат културни програм са стручним предавањем о животу и раду Матоша и Андрића, са циљем да се књижевне теме прошире, као и ликовна колонија, света миса, радионице и слични програми за децу. Манифестација се одржава сваке године од 2009. године.

Књижевно прело је манифестација са програмом, који је намењен деци, а организује је организација Хрватске читаонице у покладно време у Суботици, са циљем представљања књижевне продукције из претходне године на забаван начин. Програм је намијењен и деци и одраслима. Књижевно се прело одвија у знаку слогана: *На прелу се једе и пије, ал' право без душевне хране није!* Уз велик број учесника, од рецитатора, говорника, глумаца до музичара, на својеврсној књижевној вечери окупи се бројна публика. Разноврсни програм завршава представом у извођењу глумаца „Мале сцене” Хрватске читаонице или гостујућег драмског друштва. Прво књижевно прело одржано је 2008. године и од тада се редовито одржава у великој дворани Хрватског културног центра „Буњевачко коло”.

„Дани Балинта Вујкова” је годишња културна манифестација, која се организује у Суботици од 2002. године, а поднаслов манифестације је „Дани хрватске књиге и ријечи”. То је приредба са више догађаја, а њен је циљ подсећање на најистакнутијег сакупљача народних приповедака међу Хрватима Балинта Вујкова, афирмација и валоризација његове заоставштине, популаризација међу савременим читаоцима, као ретроспективно приказивање и тематизирање савременог књижевног стваралаштва Хрвата у Војводини. Дане Балинта Вујкова организује Хрватска читаоница. Повод за њихово покретање било је 90. година рођења и 15. година смрти Балинта Вујкова. Програм се састоји од стручно-научног скупа и више културних догађаја, међу којима су мултимедијално вече, програм намењен деци и књижевно вече. У научном скупу учествују књижевници, језикословци, етнографи, педагози, историчари уметности и други стручњаци из Војводине (Србије), Хрватске, Мађарске и Аустрије. Ради остваривања темељног циља *Дана* покренуто је издавање звучне едиције, са посебним нагласком на сликовнице, као и друга медијска остварења (документарни филм, анимирани филм, позоришне представе и сл.). Хрватска читаоница је издала и зборнике радова са стручних скупова одржаних током досадашњих Дана Балинта Вујкова. Тако је објављено четири зборника радова и то за период 2002.-2005., 2006.-2010., 2011.-2012. и 2013.-2014. У склопу „Дан”, Хрватска читаоница додјељује своју награду за животно дело, а од установљавања награда Завода за културу војвођанских Хрвата и награде Завода се додељују на овој манифестацији.

„Покрајинска смотра рецитатора” на хрватском језику је годишња културна манифестација за децу и младе. Одржава се сваке године у Градској библиотеци у Суботици. Организатор је Хрватска читаоница, а окупља стотињак најбољих рецитатора у Војводини. Учествују деца и млади из нижих разреди основне школе, виших разреда и средњошколци, као и млади до 27 година старости из Срема, Подунавља, Сомбора са околином и Суботице са околином. Сваки рецитатор добија на поклон књигу на хрватском језику, а десетак најбољих похвалнице и једнодневни наградни излет у Хрватску, најчешће у Осиек или неки други ближи град.

„Лира наива” је годишњи сусрет народних песника. Одржава се од 2003., сваке године у другом војвођанском месту крајем јуна (Суботица, Сомбор, Голубинци, Вајска, Бачки Моноштор, Сонта, Плавна, Земун...). Организирају га Хрватска читаоница и Католички институт за културу, повијест и духовност Иван Антуновић из Суботице. Окупља песнике, који пишу на свом матерњем, хрватском језику, а негују буњевачки или шокачки говор. Сваке године повећава се број учесника, па их буде и педесетак, а учествују песници аматери и већ афирмирани песници из Срема, Подунавља, Суботице и Сомбора са околином. Дан „Лире наиве” састоји се од дружења и међусобног упознавања, гостовања једног хрватског писца, а завршава великом књижевном вечери на којој песници читају своје радове и потом дарују публику књигом. За сваки сусрет објављена је књига изабраних стихова пријављених учесника под истим именом називом „Лира наива”. До 2016. објављено је 13 књига.

Ликовне манифестације

Ликовне манифестације Хрвата у Војводини су уметничке колоније: „Стипан Шабић”, „Панон”, „Цолорит”, „Сонта”, „Провала” и „Сламарке ди-војке”.

Уметничку колонију „Стипан Шабић” организује Хрватско ликовно друштво из Суботице од 2011. године. Колонија се организује у Суботици и на Палићу. Учесници су искључиво академски уметници из Чешке, Словачке, Мађарске, Румуније, Словеније, Македоније, Хрватске и Србије. Међу њима су и млади уметници, који се представљају након завршене академије. По завршетку колоније приређује се изложба дела насталих на колонији. Након тога се слике урамљују, израђује се каталог и те се слике представљају на изложбама у Суботици, Сомбору и Сремској Митровици. Циљ колоније је сачувати успомену на Стипана Шабића, познатог ликовног педагога и сликара, почасног грађанина Суботице, који је своје знање несебично преносио на младе таленте. Други је циљ колоније је да се кроз ликовну уметност представе мотиви града Суботице и Палића, са освртом на сецесију, као и чување и неговање те потстицање традиције кроз уметнички израз *риса* (жетве), једног од најстаријих обичаја Суботице и околине.

Уметничку колонију „Панон” организира Хрватско ликовно друштво из Суботице од 2012. године, у амбијенту града Суботице. У раду колоније учествује двадесетак уметника из Хрватске, Мађарске и Србије (Војводине). Када се заврши колонија, у просторијама друштва одржава се прво представљање дела насталих на колонији. Након оцене уметничких дела, слике се урамљују и сигнирају, а затим представљају на изложбама.

Ликовну колонију „Иван Гундић Ћисо” организује Хрватско културно друштво „Владимир Назор” из Станишића од 2009. године. У колонији учествује петнаестак аматерских и академских сликара из Србије и Хрватске. Рад се одвија у просторијама дома „Аду Ендре”, католичке цркве у Станишићу, као и на другим локацијама у селу. Радови настали на колонији остају у власништву друштва. По завршетку рада колоније, организује се изложба радова. Циљ колоније ће омогућити уметницима из Хрватске (Сињ, Триљ, Метковић, Шибеник, одакле су 1945. године досељени Хрвати из Далмације у Станишић и Риђицу) и Србије стварање, упознавање, повезивање са старим крајем, међусобно дружење и приближавање ликовне уметности мештанима Станишића. Колонија се организује у знак сећања на Ивана Гундића Ћису, академског сликара и омиљеног наставника ликовног одгоја у Риђици и Станишићу, који се пред крај живота потписивао као Даламата, те стварати и неговати пријатељства, придоносећи мултикултуралности и интеркултуралности.

Ликовну колонију „Цолорит” организује Хрватско културно-умјетничко друштво из Сомбора од 2003. године. Колонија траје један дан „Владимир Назор”. Сусрет сликара завршава се изложбом дела насталих током дана, а учесници колоније добију захвалнице за учешће.

Међународну ликовну колонију „Сонта” организује ликовна секција Културно - просветне заједнице Хрвата „Шокадија” из Сонте, а окупља слика-

ре из Хрватске, Аустрије, Мађарске и Србије. Колонија се организује од 2007. године у прелепом амбијенту уз Дунав и траје један дан.

Ликовну колонију „Провала” организује Хрватско културно-уметничко-просветно друштво „Дукат” Вајска-Бођани од 2007. године, на језеру Провала, по којем је и добила назив. Овом колонијом удружење жели привући већи број сликара и образовати своје чланове, у техникама сликања и цртања.

„Прва колонија наиве у техници сламе” је ликовна манифестација у Таванкуту. Настала је на трагу вишедеценијске праксе постојања стварања слика, круна и других предмета од сламе међу буњевачким Хрватима у околини Суботице. Како углавном жене раде са сламом, као средством властитог ликовног израза, популарно су назване „сламарке дивојке”. Основана је 1986., а одржава се једном годишње, у другој половини месеца јул. Организатор је месно Хрватско културно-просветно друштво „Матија Губец” и галерија „Прве колоније наиве у техници сламе” из Таванкута. До 2015. је одржано 30 сазиња. Обично има око 30 учесника, чији се рад одвија у Основној школи „Матија Губец” у Таванкуту. Траје обично седам дана, а завршава се изложбом слика насталих на Колонији, у предворју Градске куће у Суботици приликом одржавања „Дужијанце”. Сваку колонију прати и каталог, у којем су фотографије урађених слика и имена учесника. Сlike настале на Колонији остају у власништву друштва.

Музичке манифестације

Музичке манифестације Хрвата у Војводини су: „Смотра хрватских тамбурашких састава”, концерт „Великог тамбурашког оркестра”, „Вечери и ноћи Илије Жарковића Жабара”, годишњи концерт ХКПД „Ђурђин” и „Фестивал буњевачке песме”.

Главна манифестација Хрватског културно-уметничког друштва Љутово је „Смотра хрватских тамбурашких састава”. Прва смотра организована је 2009. године. Циљ манифестације је упознавање и зближавање тамбурашких састава, који негују и чувају музику и обичаје хрватске националне мањине, као и ширења тамбуре као најзначајнијег војвођанског и хрватског народног инструмента. У програму учествују друштва и тамбурашки састави из Војводине, као и гости из Мађарске и Хрватске. Одржава се у месецу септембру, у дворици Дома културе у Миргешу (Љутову).

Хрватско културно просветно друштво „Матија Губец” Рума организује годишњи концерт „Великог тамбурашког оркестра” поводом дана друштва, што је уједно једна од најважнијих музичких манифестација овог друштва. На концерту учествују чланови „Великог тамбурашког оркестра, Школе тамбуре и вокални солисти Друштва. Велики тамбурашки оркестар” на концерту изводи репертоар, који се састоји од ауторских градских новокомпонованих песама војвођанских Хрвата, транскрипција дела класичне музике прилагођене тамбурашким оркестрима, као и класичне музике писане за тамбурашке оркестре. Овај годишњи концерт се одржава дуги низ година и постао је саставни део

културне понуде града Руме и има велики значај за хрватску заједницу у Руми, као и за развој аматерског културно-уметничког стваралаштва. Друштво је једно од најстаријих друштава у Војводини, основано 1903. године и ради у континуитету до данас.

Хрватско културно-просветно друштво „Томислав” из Голубинаца приређује у месецу септембар тродневну културну манифестацију „Вечери и ноћи Илије Жарковића Жабара” у знак сећања на овог прераног преминулог песника и музичара, једног од најсвестранијих савремених уметника на сремским просторима, који је оставио дубок, неизбрисив траг својим делима у поезији, рокен’ролу и тамбурашкој музици. Манифестација се организира од 2010. године. На манифестацији се окупљају песници и музичари, чланови његове породице и бројни пријатељи како би на песничкој вечери, потом на роцк концерту и на вечери тамбурашке музике евоцирали сећања на Илију Жарковића Жабара, незаобилазно име у поезије и музици у Срему.

Хрватско културно-просветно друштво „Ђурђин” организатор је манифестације „Годишњи концерт ХКПД Ђурђин” од 2006. године, у предбожићно вријеме, уочи благодана св. Николе. Место одржавања је жупна дворана цркве св. Јосипа Радника у Ђурђину. Годишњи концерт је традиционална манифестација на којој се представља рад чланова овог друштва, њене фолклорне, тамбурашке и литерарне секције.

„Фестивал буњевачке песме” је манифестација, која је настала на предлог суботичког лекара др. Марка Сентеа 2000. године, када је основан и Иницијативни одбор Фестивала у саставу проф. Војислав Темуновић, Антуш Габрић и Мирослав Кујунџић. Следеће године исти је преобраћен у Организацијски одбор, а те године је одржан и И. Фестивал буњевачки писама. До 2009. године фестивал се организује под окриљем ХКЦ „Буњевачко коло”, а од 2010. организира га Хрватска гласбена удруга Фестивал буњевачких писама. Главни је циљ Фестивала стварање нових композиција, које су везане за живот, културу и обичаје бачких Хрвата, Буњеваца, као и афирмација хрватских уметника у Бачкој. До 2016. је одржано петнаест Фестивала, место одржавања у почетку је Хрватски културни центар „Буњевачко коло” у Суботици, касније Спортска дворана Средње техничке школе „Иван Сарић”. На сваком је учествовало око 15 учесника из Суботице, места из околице и Сомбора, као и из Републике Хрватске. Они се најприје пријављују на јавно расписано такмичење, у којем су детаљно описани услови учешћа (нпр. текст и музика треба да презентују живот и обичаје бачких Буњеваца, текст песме мора бити писан икавицом или ијекавицом, дужина песме је 3-5 минута, радови пре тога не могу бити извођени, један аутор може доставити највише 3 композиције, радови се шаљу под шифром...), а одабир музике за извођење на Фестивалу обавља стручно веће. Музику, која је ушла у програм такође оцјењује стручни жири, а додјељује се I, II и III награда, затим награда за најбољег интерпретатора, за најбољи текст, за најбољи аранжман, за најбољег дебитанта, као и награда публике. Све изведене композиције током фестивалског програма се снимају, а након тога се издају на носачу звука (ЦД), до сада је објављено петнаест носача звука. Један број песама, које су изведене на Фестивалу постигао је завидну популар-

ност у протеклих неколико година. Фестивал буњевачких песама је уврштен у календар Културних манифестација у Војводини.

Верско-културне манифестације

Верско-културне манифестације Хрвата у Војводини су: „Под заштиту Твоју”, „Пресвето Срце Исусово”, „Завитни дан ” и „Разговор”.

Манифестацију „Под заштиту Твоју” организује Хрватско културно-уметничко просвјетно друштво „Матош” из Плавне од 2008. године на благодан Велике Госпе. Циљ манифестације је оживљавања обичаја везаних за црквени живот, као што је то учињено са обичајем „Госпоноша”. У оквиру програма приређује се изложба старих (набожних) предмета, радионице, предавања и вечерњи музичко-литерарни-фолклорни програм.

Црквени догађај Пресвето Срце Исусово, сваке године почиње светом мисом у жупној цркви у Шиду и културно-уметнички програм, у организацији Хрватског културног друштва „Шид”. Прослава је посвећена годишњици оснивања друштва, а у програму се, осим домаћина, фолклорним и музичким извођењима представе и гости из Хрватске и пријатељских друштава из Србије. Гости су друштва из Шида: СКУС „Једнота”, словачко друштво, КУД „Свети Сава”, КПД „Ђура Киш” или друштва из пограничног дела Хрватске: Товарника, Илаче, Бапске, Нијемаца. Циљ манифестације је зближавање младих из овог дела Сријема и очување традиције, културе и мултикултурности ових простора.

„Завитни дан” је верско-културна манифестација, која се прославља 13. септембра у Бачком Моноштур. Основана је 1944. за жупниковања Матише Звекановића. На тај дан се не ради, а верници се тачно у подне окупљају у жупној цркви на мисном слављу. Сеоску прославу организује Културно-уметничко друштво Хрвата „Бодрог”.

„Разговор” је верско-културна манифестација. Започела ју је одржавати Хрватска просветна заједница на челу са бискупом Лајчом Будановићем 1934. године и до Другога светског рата је била организована седам пута. Састојала се од јавног предавања на одређену значајну тему за живот бачких Хрвата, које је одржала стручна особа и дискусије која је следила. „Разговор” замишљен као „тренутак истине” хрватске заједнице у Бачкој. Поновно се почела одржавати од 1990. године у Суботици, када га је обновило Католичко друштво за културу, повијест и духовност Иван Антуновић и од тада се редовито одржава.

Остале манифестације

Хрвати у Војводини одржавају и следеће манифестације: „Влаком без возног реда”, „Спомендан рођења хрватског бана Јосипа Јелачића”, Дана државности Републике Хрватске и „Хрцков маскембал”.

Крајем 1945. године власт је организирано из села Далматинске Загоре, приморја, Горског Котара, Лике и Херцеговине упутила „влаком без возног реда” неколико хиљада Хрвата, углавном породице бораца антифашистичког покрета, у Војводину. Да би сачували национални идентитет и сећање на стари крај, подсетили колонисте на „влак без возног реда”, упознали младе нараштаје, како и зашто је вршена колонизација, ХКД „Владимир Назор” из Станишића обележава годишњицу досељавања организовањем округлог стола и сусретом представника Сплитско-далматинске жупаније, представника хрватске мањинске заједнице у Србији са колонистима и њиховим потомцима у Станишићу.

„Спомендан рођења хрватског бана Јосипа Јелачића” славио се у Петроварадину много година пре оснивања друштва, које носи његово име. Од када је обележавање његовог рођендана проглашено једним од празника хрватске националне заједнице у Републици Србији, Хрватско културно-просветно друштво „Јелачић” сваке га године свечано обележава у суорганизацији са Хрватским националним већем РС. Прослава се одржава увијек на дан Јелачићева рођења, 16. октобра, у оквиру програма који обухваћа духовни и световни део. У петроварадинској цркви св. Јурја, месту банова крштења, буде служена св. Миса за покој његове душе, а затим у једној од новосадских дворана буде уприличена свечана академија њему у част. Програм академије је конципиран тако, да поред културног, уметничког и историјског садржај буде и едукативан. У склопу прославе често буде организована изложба дела ликовне или примијењене уметности, везаних за лик и дела бана Јелачића. Циљ манифестације сагледаван из угла петроварадинског друштва „Јелачић” јесте да се успомена на бана Јелачића, као Петроварадинца отргне забору, те да се његова неискривљена, метафорична слика усклађених односа Срба и Хрвата у борби против хегемоније великих народа и данас сачува, као пример државничког, политичког и културног водства свога народа. На локалном плану, постоје жеље и напори да се банова величина учини још већом и значајнијом од оне која јој се данас придаје.

Друштво хрватске младежи Земун и Заједница Хрвата Земун Књижница и читаоница „Илија Округић” приређују Прославу Дана државности Републике Хрватске у Земуну од 2010. године. У оквиру прославе служи се света миса за Домовину у цркви Узнесења Блажене Дјевице Марије у Земуну, а након мисе приређује се свечани културни програм (концерт, рецитације и сл.).

„Хрцков маскенбал” је дечија манифестација, која се одржава у Суботици од 2004.године, у којима се похађа настава на хрватском језику (Суботица, Ђурђин, Мала Босна, Таванкут) или се слуша предмет *Хрватски језик са елементима националне културе* (Сомбор, Бачки Моноштор, Сонта), као и из хрватских културних друштава из целе Војводине. Додјељују се и награде за најбоље маске.

Закључак:

За успешност манифестација од великог је значаја подршка локалне заједнице, а оне доприносе везивању унутар заједнице, као и везивање међусобно међу заједницама и важне су прилике за друштво, породицу, појединца, да изразе своје идентитете, начин живота, друштвене односе и осећаје припадања. Позитивни утицају манифестација, односно догађаја и фестивала на локалну заједницу је побољшање позитивне слике и имица насеља, подстицај за развој и боље одржавање постојеће инфраструктуре, повећање поноса локалног становништва, економски ефекти, давање прилике за запошљавање и волонтеризам, идентификација и промоција локалне заједнице од регионалног до међународног нивоа, усмеравање младих, повећан степен комуникације и дружења.

Хрвати у Војводини организују манифестације ради прославе националних празника, значајних догађаја и јединствених културних остварења. Постоје различити начини категоризације и груписања, а манифестације војвођанских Хрвата могу се поделити на традиционалне, књижевне, ликовне, музичке, верско-културне и остале манифестације. Веома су честе локалне манифестације, које креира локална заједница. Такве манифестације се организују у готово сваком месту, где живи хрватска мањинска заједница. Оне имају бројне позитивне ефекте, попут буђења осећаја поноса у заједници и јачања осећаја припадности. Оне такође могу помоћи да људи стекну нове идеје и искуства, потстакну их на уметничке активности и потенцирање толеранције и различитости. Хрватска мањинска заједница организује и велик број фестивал, јер они представљају јавне тематске прославе, који као специјални догађаји представљају континуиран и повезан програм активности. Манифестације војвођанским Хрватима доприноси изградњи њиховог поноса и ревитализацији традиције, као и побољшању њиховог имица и увођење нових и изазовних идеја. Хрвати у Војводини организујући 46 манифестација успешно чувају своју културу и преносе своју традицију са генерације на генерацију, а самим тим доприносе унапређењу културног потенцијала читаве Војводине.

Литература:

1. Allen J., O. Tolle W., Harris R., Mc Donnell I. (2008): Festival & special event management, John Wiley & Sons Australia Ltd, Milton, Australia, pp.12.15.
2. Baum, T. & Hagen, L. (1999): Responses to seaonality, The expiriences of peripheral destination, International journal of tourism researh, vol.1, pp.299-312.
3. Burns.J.P.A. Hatch J.H. Mules T.J. (1986): The Adelaide Grand Prix –The Impact of a soecial Event. The centre for South Australian Economic Studies, Adelaide, Australia.
4. Dogan G. Kendall K.W. (2006): Hosting Mega events: Modeling Locals Support. Annals of tourism research, vol.33, Issue 3, pp 603-623.
5. Evans N. Campbell D. Stonehouse G. (2003): Strategic management for travel and tourism. Butterworth Heinemann, Oxford, UK.

6. Prentice R. Andersen V. (2003): Festival as Creative Destination. *Annals of Tourism Research*, Vol.30 (1), pp 7-30.
7. Pivčević S. (2015): Upravljanje manifestacijama-skripta. Ekonomski fakultet, Split, st.6.
8. Getz D. (1994): Residents attitude toward tourism: a longitudinal study in Spey Valley, Scotland, *Tourism Management*, 15 (4), pp 247-258.
9. Getz, D. (1997): *Event Management & Event Tourism*, Cognizant Communication Corporation, New York.
10. Getz, D., Wicks, J. (1993): Editorial. *Festival Management & Event Tourism*, 1(1), pp.1-3.
11. Getz, D. (2007): Event tourism: Definition, evolution and research, *Tourism management*, pp.1-16.
12. Janeczko B. Mules T. Ritchie B. (2002): Estimating the Economic impacts of Festivals and Events: A Research Guide. Research Report, CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd, Australija.
13. Jovanović V. Delić U (2010):
14. Lade C. and Jackson J. (2004): Key success factors in regional festivals: Some Australian experiences. *Event Management* 9, pp 1-11.
15. Ljubojević, Č., Andrejević, A. (2002): Menadžment događaja, Fakultet za uslužni biznis, Novi Sad.
16. Small K. (2007): Social dimensions of community festivals: an application of factor analysis in the development of the social impact perception (SIP) scale. Published in *Event Management*, vol. 11, Cognizant Communication Corporation, USA, pp 45-55.
17. Romelić J. (2006): Definicija i klasifikacija turističkih manifestacija kao osnova prilaza kreiranju manifestacionog turizma. Organizacija i razvitak turističke privrede BiH u regiji sjeveroistočne Bosne. Zbornik radova. Turistička zajednica Tuzlanskog kantona, Tuzla st. 16-19.
18. Richard B. (1997): Marketing turističkih atrakcija festivala i posebnih događaja. *Potcon*, Zagreb, st. 165-167.
19. Vujaklija M. (1980): *Leksikon stranih reči i izraza*. Prosveta, Beograd.

EVENTS IN THE FUNCTION OF PRESERVINGG THE NATIONAL IDENTITY OF CROATS IN VOJVODINA

Summary: The national community of Croats in Vojvodina held a large number of events, which significantly contributes to the preservation of intangible cultural heritage of Croats in Vojvodina. They are very successful because they have the support of the local community, a significant number of participants and visitors. Organizing events significantly contribute to the attractiveness of Croats in culture, and the attractiveness of settlements where Croat. They include obeležavaje national holidays, unique cultural performances and an original way to promote the Culture of Vojvodina Croats.

Key words: Croats, Vojvodina, events, intangible cultural heritage